

Nr 691.

Av herrar **Gustafsson** i Skellefteå och **Carlsson** i Tibro, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustrieföretag.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 210 framlägges förslag till statsgarantier för lån till hantverks- och småindustriföretag.

Ett av hantverkets och småindustriens svårare problem är obestriddigen kreditförsörjningen. Hantverkare och småföretagare startar ofta sin rörelse med obetydliga tillgångar, bortsett från den yrkesskicklighet och praktiska erfarenhet de förvärvat under arbete i andra företag. Även en skicklig och skötsam småföretagare, som ej disponerar över real-säkerheter, kan misslyckas när det gäller att få andra personer att ikläda sig ansvar för hans kreditbehov. De mindre företagens kapitalbehov har också vuxit på grund av de ökade krav på maskinell utrustning, som följer med den tekniska utvecklingen.

Det har ibland framförts farhågor för att det allmännas initiativ för att lösa småföretagens kreditförsörjning resulterar i att det startas en del småföretag, som saknar verkliga förutsättningar och som endast skapar en osund konkurrens, understödd av en förmånlig statlig kreditgivning. Erfarenheterna från företagarföreningarnas långgivning ger dock inte belägg för sådana farhågor. Men självklart bör en statligt understödd låneverksamhet bedrivas med försiktighet och omsorg; framför allt är en restriktiv tillämpning att rekommendera beträffande områden, där det redan finns en väl utvecklad och differentierad företagsamhet. Särskilt när det gäller norrlandslänen samt landsbygden är dock de vanliga kreditinstitutens långgivning inte tillräcklig för att ge en erforderlig stimulans för nyetableringen av småföretag. Inte ens banklagssakkunnigas förslag beträffande rätt för bankerna att utlämna s. k. blanco-krediter torde ge tillräckligt vidgade kreditmöjligheter, eftersom de enskilda kreditinstituten ändå måste anlägga rätt stränga krav vid riskbedömningen. Självklart bör bankernas kreditgivning utnyttjas i största möjliga utsträckning, men i många fall kommer det ändå att återstå ett behov av marginalkrediter, som gör någon form av offentligt risktagande motiverad.

Härvid bör dock understrykas vad som anförts i ett remissyttrande, nämligen att den övervakning av låntagarna, som måste komma i fråga

med anledning av det statliga kreditstödet, bör inskränkas till den som bank- och affärsmässigt brukar ske från vanliga kreditinrättningar. Stödet bör ej heller begagnas som instrument för att centralt dirigera företagens lokalisering i annan mån än som följer av att en väsentlig del av dessa krediter bör förbehållas företag i landsbygdskommuner och i industriellt svagt utvecklade landsdelar.

Företagarföreningarnas hittillsvarande låneverksamhet synes ha givit goda resultat, även om den varit av alltför blygsam omfattning. Föreningarna har ju också på grund av sin konsulterande verksamhet och ingående personkänedom haft goda möjligheter att bedöma låntagarnas personliga förutsättningar och företagens möjligheter. Det i proposition nr 210 föreslagna systemet med kreditgarantier medför dels den fördelen, att ett väsentligt större kapitalbelopp ställes till förfogande för detta slag av förtroendekrediter och dels att lånemöjligheter öppnas även för småföretagare i län, som saknar företagarförening med utlåningsrätt. Men det föreslagna systemet har också en betydande nackdel i jämförelse med företagarföreningarnas långivning, nämligen den att besluten i låneärendena inte kommer att fattas av ett länsorgan utan ske centralt. Detta är som fullmäktige i riksgäldskontoret säger i sitt yttrande ett avsteg från de senare årens decentraliseringssträvanden. De lån företagarföreningarna utlämnade under 1953 uppgick i genomsnitt till 14 000—15 000 kronor. Det kan inte vara särskilt rationellt, att låneärenden av denna storleksordning skall avgöras av Kungl. Maj:t. Ett organ på länsstadiet borde vara mera lämpat att handha dessa frågor. I så fall bör företagarföreningarna ha de bästa förutsättningarna för uppgiften. Vid uppläggningsen av den statligt understödda kreditgivningen bör man därför enligt vår mening sträva efter att överföra en större andel av verksamheten till företagarföreningarna.

Enligt propositionen skall i de län, där företagarföreningar är lokalorgan, kreditgarantier beviljas endast för lån, som överstiger det belopp av 40 000 kronor, som utgör gränsen för företagarföreningarnas underställningsfria lånerätt. Under 1953 beviljades av företagarföreningarna lån till ett sammanlagt belopp av 3 838 000 kronor. Av detta belopp utlämnades 650 000 kronor — motsvarande 19 procent av långivningen — till lån överstigande 40 000 kronor. Det blir alltså denna del av långivningen, som i fortsättningen skall överföras från företagarföreningarnas låneanslag till kreditgarantier. Om inte antalet lån över 40 000 kronor ökar mycket väsentligt, förefaller resultatet bli att de län som har företagarföreningar med utlåningsrätt får en mindre andel av de ökade kreditmöjligheterna än andra län. Departementschefen förutsätter visserligen, att minimibeloppen för kreditgarantier i län med

företagarföreningar som lokalorgan skall kunna jämkas uppåt eller nedåt. Avsikten med detta kan vara att ge möjlighet att genom en jämkning nedåt av gränsen överföra en större del av långivningen till kreditgarantier och därigenom ge området en ökad andel av kreditmöjligheterna. Men denna utväg förutsätter, att avgörandet i fler låneärenden överföres från företagarföreningarna till Kungl. Maj:t och leder alltså till ytterligare centralisering av lånebesluten.

För att decentralisera verksamheten bör man i första hand sträva efter att så snart som möjligt ge fler företagarföreningar utlåningsrätt och därmed också uppgiften att utgöra lokalorgan. Vidare kan man antingen till fonden för lån till företagarföreningar överföra en del av det belopp, som föreslås skola anvisas till kreditgarantier, eller också ge företagarföreningarna rätt att i mån av behov och inom av Kungl. Maj:t anvisade ramar ge kreditgarantier även för lån *understigande* gränsen för företagarföreningarnas underställningsfria lånerätt. Den senare utvägen bör i första hand prövas, men för att verksamheten skall bli mera decentraliserad bör föreningarna erhålla *beslutanderätt* i dessa lånefrågor. Om detta anses vara att ge alltför vittgående befogenheter till företagarföreningarna kan möjligen övervägas att som villkor kräva antingen att företagarföreningen ställer egen borgen eller också att den långivande banken åtager sig att svara för viss del av risken, exempelvis 20 %.

Företagarföreningarna har hittills för att spara på sina egna låneanslag i första hand sökt att biträda låntagarna vid underhandlingar med bankerna för att skaffa så stor del av krediten som möjligt i öppna marknaden. Om kreditgarantisystemet genomföres i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i propositionen, kommer företagarföreningarna dock inte att ha samma självklara intresse av att hålla lånebeloppen nere, i varje fall inte när det gäller lån som ligger i närheten av 40 000-kronorsgränsen. Tvärtom kan det bli frestande för föreningarna att underlåta att hålla låneanspråken nere för att därigenom kunna överföra fler lån till kreditgarantier. Risken för detta skulle bli mindre, om företagarföreningarna fick lämna kreditgarantier även för mindre belopp. Gränfallen skulle också minska, om maximigränsen för föreningarnas underställningsfria lånerätt höjdes till exempelvis 50 000 kronor. Den nuvarande maximigränsen fastställdes år 1946. Sedan dess har emellertid penningvärdeförsämringen medfört, att anspråken på lånebeloppens storlek ökat. En höjning av gränsen till 50 000 kronor är även ur denna synpunkt fullt motiverad. En sådan höjning skulle även leda till att avgörandet i ett antal låneärenden decentraliserades genom att överflyttas från Kungl. Maj:t till företagarföreningarna. Vi anser därför, att

maximigränsen för utlåning för de föreningar, som redan har utlåningsrätt, bör höjas till 50 000 kronor. I den mån nya föreningar erhåller utlåningsrätt, kan gränsen under en övergångstid fastställas till ett lägre belopp.

I fråga om de statsgaranterade lånens löptid och amortering har departementschefen förutsatt, att samma regler bör gälla som beträffande lån, vilka för närvarande utlämnas av företagarföreningarna. Vanligen är det här fråga om lån med en löptid av tio år och med lika stor amortering varje år. En löptid av tio år kan i vissa fall vara tillräcklig, men när det gäller lån till fastigheter och dyrbar maskinutrustning bör enligt vår mening en längre amorteringstid kunna medges. När särskilda skäl föreligger, bör även låntagare kunna befrias från amorteringsskyldighet under de första åren.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 måtte beakta vad som anförts i motionen och därvid i första hand uttala,

dels att företagarförening inom ramen för av Kungl. Maj:t för varje förening medgivet sammanlagt belopp erhåller beslutanderätt i fråga om kreditgarantier, där lånesumman understiger gränsen för föreningarnas underställningsfria utlåningsrätt,

dels att ett större antal företagarföreningar än för närvarande snarast möjligt bör erhålla utlåningsrätt och godtas som lokalorgan samt att gränsen för föreningarnas underställningsfria utlåningsrätt höjes till 50 000 kronor.

Stockholm den 24 april 1954.

Henning Gustafsson
i Skellefteå.

Harry Carlsson
i Tibro.